

## ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора  
Пронтенка Костянтина Віталійовича на дисертаційну роботу  
Бабаєва Юрія Гаджимірзайовича на тему

**«Методика розвитку рухових якостей курсантів у процесі фізичного виховання в польових умовах»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

**Актуальність теми дослідження.** Суттєве збільшення у курсантів вищих військових навчальних закладів усіх військових спеціальностей обсягів практичних занять на бойовій техніці та озброєнні на полігонах, тривалості польових виходів, що обумовлене необхідністю більш якісної підготовки військових фахівців до виконання завдань за призначенням в умовах воєнного стану, з одного боку, сприяє покращанню професійної підготовленості майбутніх офіцерів до бойової діяльності, а з іншого – призводить до зниження рівня фізичної підготовленості курсантів, у тому числі й майбутніх фахівців танкових військ, погіршення їх здоров'я та психоемоційного стану. Основними причинами такого погіршення показників у курсантів-танкістів упродовж польових виходів, на думку дисертанта, є: відсутність під час польових виходів навчальних занять з фізичної підготовки, фізична втома курсантів під час практичних занять на озброєнні та військовій техніці; низький рівень мотивації курсантів до виконання фізичних вправ у процесі супутнього фізичного тренування; відсутність матеріальної бази для самостійних занять фізичними вправами в польових умовах та належних умов для занять; недостатній рівень знань, умінь та навичок командирів курсантських підрозділів у проведенні фізичного тренування з особовим складом у польових умовах. Актуальність означеної проблеми та її недостатня розробленість у сучасній педагогічній теорії та практиці зумовили розроблення Бабаєвим Ю. Г. методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційну роботу виконано відповідно до: науково-дослідної роботи Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» на тему «Розробка макету мультимедійного програмного комплексу дистанційного навчання керівників форм фізичної підготовки Збройних Сил України» (державний реєстраційний номер 0121U111993); науково-дослідної роботи Національного університету оборони України на тему «Оптимізація змісту фізичної підготовки військовослужбовців органів військового управління на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0124U001923); планів науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 24 листопада 2022 року).

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі** підтверджується необхідним і достатнім обсягом фактичного матеріалу та обсягом вибірки. Обґрунтування наукових положень дисертації є досить переконливим. Дослідження здійснювалося у Військовому інституті танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» у 2022–2024 роках із залученням курсантів, які навчалися за спеціальністю 253 «Військове управління» (спеціалізація «Управління діями підрозділів танкових військ») віком 17–22 роки. Дослідження включало 4 етапи. На всіх етапах дослідження було використано відповідні наукові методи, що допомогли одержати різноаспектну й адекватну інформацію, відповідали вимогам системного підходу та критеріям якості наукових досліджень.

Структура роботи послідовна, цілком відповідає поставленим завданням. Науковий апарат дослідження сформульовано коректно. Предмет дослідження – зміст, форми, методи і засоби розвитку й підтримання рухових якостей у курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах – є складовою об'єкта – освітній процес фізичного виховання курсантів вищих військових начальних закладів.

Бабаєв Ю. Г. опрацював великий обсяг літературних джерел (229 найменувань, із яких 42 – зарубіжних авторів), у яких з'ясовано особливості бойової діяльності фахівців танкових військ і вимоги до розвитку їх рухових якостей; форми, методи і засоби розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у польових умовах; особливості фізичного тренування курсантів-танкістів у польових умовах з урахуванням досвіду бойових дій та військових конфліктів.

Дослідження забезпечувалось чітким визначенням мети і завдань та ретельним їх виконанням як на теоретичному, так і на практичному рівні. Для цього дисертант застосував комплекс відповідних методів дослідження, серед яких: теоретичні (бібілосемантичний, для проведення аналітичного огляду джерел наукової інформації, даних мережі Інтернет та досвіду передової практики; системного аналізу та узагальнення, для аналізу наукової інформації та формулювання висновків дослідження і практичних рекомендацій); емпіричні (педагогічне спостереження, для вивчення порядку організації і проведення польових виходів із курсантами-танкістами на сучасному етапі, з'ясування чинного стану проведення фізичного тренування курсантів-танкістів у польових умовах; педагогічне тестування, для дослідження динаміки фізичної підготовленості курсантів-танкістів різних років навчання упродовж польових виходів різної тривалості; медико-біологічні методи (антропометричні вимірювання та фізіометрія), для дослідження змін у показниках фізичного розвитку, функціонального стану та здоров'я курсантів-танкістів упродовж польових виходів різної тривалості; психолого-діагностичні методи (з використанням психодіагностичних методик), для оцінювання особливостей психоемоційного стану курсантів упродовж польових виходів; соціологічні методи (опитування), для вивчення ставлення курсантів-танкістів до занять фізичними вправами в польових умовах); педагогічний експеримент (констатувальний етап, для дослідження динаміки фізичної підготовленості,

фізичного розвитку, функціонального стану, здоров'я та психоемоційного стану курсантів-танкістів упродовж польових виходів різної тривалості та їх ставлення до занять фізичними вправами в польових умовах; визначення взаємозв'язку між рівнем розвитку рухових якостей у курсантів-танкістів та успішністю виконання ними професійно-бойових завдань; формувальний етап, для перевірки ефективності методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах); математично-статистичні методи, зокрема, вибірковий метод, для обробки експериментальних даних, кількісного та якісного аналізу отриманих результатів, оцінювання їх достовірності, доведення ефективності авторської методики; кореляційний аналіз для визначення взаємозв'язку між рівнем розвитку рухових якостей у курсантів-танкістів та успішністю виконання ними професійно-бойових завдань.

Заслуговує на позитивну оцінку розроблена автором методика розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах, сутність якої полягає у диференціації величини та спрямованості фізичних навантажень, залежно від року навчання курсантів-танкістів, рівня їх фізичної підготовленості та тривалості польових виходів.

Достовірність висновків і рекомендацій дослідження забезпечена цілісним характером експерименту, в ході якого повністю перевірені теоретичні положення. Зібраний у результаті досліджень матеріал представлено в роботі достатньою кількістю таблиць та рисунків, дані яких також дозволяють стверджувати про достовірність зроблених висновків.

**Стиль і мова дисертації.** Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні.

**Наукова новизна дисертаційної роботи** полягає в тому, що:

- вперше: теоретично обґрунтовано методику розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах, сутність якої полягає у диференціації величини та спрямованості фізичних навантажень, залежно від року навчання курсантів-танкістів, рівня їх фізичної підготовленості та тривалості польових виходів; обґрунтовано критерії оцінювання ефективності методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах (загально-фізичний, спеціально-прикладний, професійно-бойовий, морфо-функціональний та психо-емоційний);

- удосконалено: процес формування та підтримання фізичної готовності курсантів – майбутніх фахівців танкових військ СВ ЗС України у польових умовах, що передбачає раціональне застосування форм, методів та засобів фізичного виховання залежно від року навчання курсантів, рівня їх фізичної підготовленості та тривалості польових виходів, з урахуванням специфіки їх майбутньої професійної та бойової діяльності та вимог до розвитку професійно важливих рухових якостей;

- подальшого розвитку набули питання мотивації курсантів до занять фізичними вправами в польових умовах; динаміки фізичної підготовленості, фізичного розвитку, функціонального стану, здоров'я та психоемоційного стану курсантів різних років навчання упродовж польових виходів різної тривалості;

взаємозв'язку рівня розвитку рухових якостей курсантів-танкістів з успішністю виконання ними професійно-бойових завдань.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у розробці методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах, критеріїв оцінювання ефективності розробленої методики, а також впровадженні отриманих результатів в освітній процес фізичного виховання курсантів трьох вищих військових навчальних закладів.

**Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях.** Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 15 публікаціях, серед яких: 1 стаття у міжнародному виданні, що входить до наукометричної бази «Web of Science»; 7 статей у наукових фахових виданнях України; 7 публікацій апробаційного характеру; 5 публікацій виконано одноосібно.

**Структура та обсяг роботи.** Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (229 найменувань, з них іноземними мовами – 42) та додатків (на 84 сторінках). Загальний обсяг дисертації – 341 сторінка, з яких 187 сторінок основного тексту. У роботі містяться 38 таблиць та 51 рисунок.

**Оцінка змісту та завершеності дисертації.** Основний зміст дисертаційної роботи складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, висвітлено зв'язок дослідження з науковими планами, програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів дослідження, подано інформацію про публікації автора.

У першому розділі «**Теоретичні основи розвитку та підтримання рухових якостей курсантів – майбутніх фахівців танкових військ у процесі фізичного виховання в польових умовах**» автором наведено особливості бойової діяльності фахівців танкових військ і вимоги до розвитку їх рухових якостей; розкрито форми, методи і засоби розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у польових умовах; охарактеризовано особливості фізичного тренування курсантів-танкістів у польових умовах з урахуванням досвіду бойових дій та військових конфліктів.

У другому розділі «**Обґрунтування методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах**» представлено загальну методику дослідження, розкрито наукові методи, які застосовувалися під час роботи над дисертацією та наведено основні етапи організації дослідження; наведено результати констатувального етапу педагогічного експерименту, у межах якого досліджено: динаміку рівня розвитку рухових якостей курсантів-танкістів упродовж польових виходів різної тривалості; зміни у показниках фізичного розвитку, функціонального стану та соматичного здоров'я у курсантів-танкістів упродовж польових виходів різної тривалості; динаміку показників психоемоційного стану у курсантів-танкістів упродовж польових виходів різної тривалості; взаємозв'язок рівня розвитку різних рухових якостей у курсантів-танкістів з успішністю виконання професійних та бойових завдань. На основі проведених досліджень автором було

обґрунтовано методику розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах.

У третьому розділі **«Експериментальне оцінювання ефективності методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах»** обґрунтовано критерії оцінювання ефективності методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах та здійснено оцінювання ефективності розробленої методики. Результати дослідження відображено в загальних висновках, які корелюють із висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження.

**Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.** Дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу, дозволю собі зробити деякі зауваження та побажання.

1. У першому розділі дисертації бажано було б більш ширше представити досвід збройних сил країн НАТО щодо застосування танкових підрозділів та їх ролі у сучасних збройних конфліктах.

2. Суттєвим практичним доробком роботи було б представлення порівняльного аналізу технічних характеристик та бойових можливостей вітчизняних танків, які застосовуються у сучасній російсько-українській війні (вони повною мірою розкриті у додатках до дисертації) з танками зарубіжних виробників.

3. У підрозділах 2.2-2.4 доцільно було б частину рисунків перемістити у додатки, оскільки та інформація, яку вони відображають, вже представлена у таблицях.

4. У підрозділі 2.7 під час опису методики розвитку та підтримання рухових якостей курсантів-танкістів у процесі фізичного виховання в польових умовах, крім характеристики індивідуального фізичного тренування, потрібно було більш детально розкрити зміст інших форм фізичної підготовки, таких як ранкова фізична зарядка та супутнє фізичне тренування.

5. У підрозділі 3.2 під час аналізу динаміки показників фізичної підготовленості курсантів бажано було б представити графічний матеріал, який би відображав рівень окремих рухових якостей за визначеними вправами до та після польових виходів. Також у цьому ж підрозділі потрібно було надати відсоткове співвідношення рівнів готовності курсантів-танкістів за кожним із обґрунтованих критеріїв.

6. У роботі інколи зустрічаються пунктуаційні, граматичні та лексичні помилки.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, не знижують значущості результатів дисертаційної роботи Бабаєва Ю. Г., яка виконана на високому науково-практичному рівні.

**Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.** У цілому, дисертаційна робота Бабаєва Ю. Г. є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою



висвітлено в наукових публікаціях автора. Дисертаційна робота за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502, від 03 травня 2024 р. № 507), а її автор Бабаєв Юрій Гаджимірзайович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта / педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

### Офіційний опонент

професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту факультету лідерства Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова  
доктор педагогічних наук, професор

Костянтин ПРОНТЕНКО

Підпис Пронтенка К. В. засвідчую.

ТВО начальника відділу персоналу та стройового штабу  
майор



Сергій ПИСАРЕНКО